

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ทำการทบทวนวรรณกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ภูมิปัญญา
2. การเลี้ยงไก่พื้นเมือง
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ภูมิปัญญา

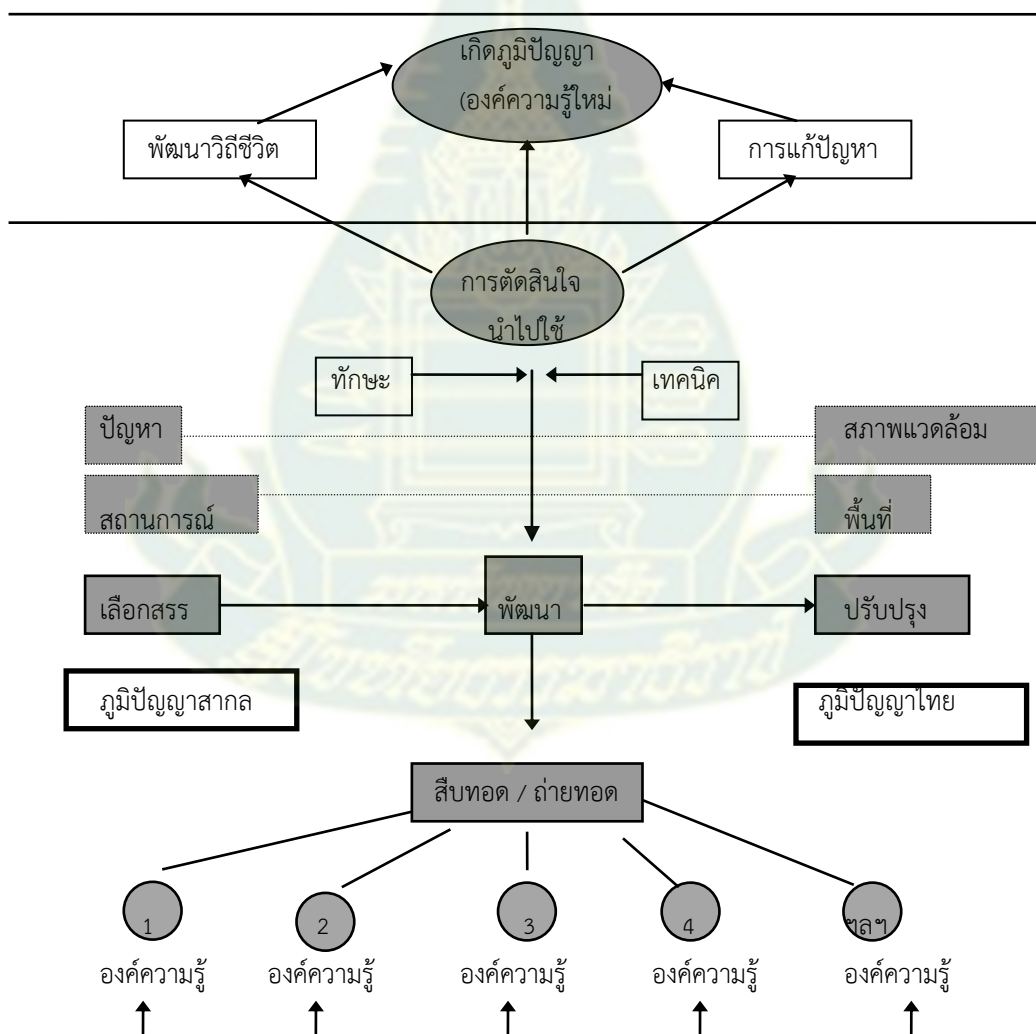
1.1 ความหมายของภูมิปัญญา จากการศึกษาของผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการต่างๆ เกี่ยวกับภูมิปัญญา ซึ่งก็ได้นิยามความหมายของคำว่าภูมิปัญญาในแง่มุมต่างๆ แต่เมื่อประมวลความแล้วสรุปได้ว่าภูมิปัญญา คือ ความรู้ ความสามารถ ความเชื่อ ความสามารถทางพฤติกรรม และความสามารถในการแก้ไขปัญหาของมนุษย์ นอกจากนี้ภูมิปัญญา ยังหมายถึง ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ ในการศึกษาเล่าเรียน การที่ชาวบ้านรู้จักวิธีการทำนา การไถนา การเอาควายมาใช้ในการไถนา การรู้จักนวดข้าว โดยการใช้ควาย รู้จักสานกระบุง ตะกร้า เอาไม้ไผ่มาทำเครื่องใช้ไม้สอยในชีวิตประจำวัน รวมทั้งรู้จักเอาดินขี้กระทามาแช่น้ำต้มให้เหือดแห้งเป็นเกลือสินเธาว์ ก็เรียกว่าภูมิปัญญาทั้งสิ้น” (เหม ทองชัย, 2542)

ภูมิปัญญาเป็นเรื่องที่สั่งสมมาแต่อดีต เป็นเรื่องของการจัดความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติแวดล้อม คนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ โดยผ่านกระบวนการทางจารีตประเพณี วิถีชีวิต การทำมาหากินและพิธีกรรมต่าง ๆ ทุกอย่างเพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างความสัมพันธ์เหล่านี้ (เหม ทองชัย, 2542)

นอกจากนี้ยังมีคำศัพท์ที่มีความหมายในลักษณะเดียวกับคำว่าภูมิปัญญา ได้แก่ ภูมิปัญญาชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีพื้นบ้าน หรือเทคโนโลยีพื้นบ้าน อาจสรุปความหมายได้ว่าเป็นกระบวนการของการนำความรู้ที่สืบทอดจากบรรพบุรุษมาปรับประยุกต์ใช้ในแต่ละท้องถิ่นหรือชุมชน โดยสามารถเชื่อมโยงความรู้หรือถ่ายทอดความรู้นั้นข้ามท้องถิ่นหรือข้ามชาติก็ได้ นักสังคมวิทยารุ่นใหม่ มักจะเรียกกระบวนการถ่ายทอดความรู้สู่กันและกันว่าเป็นการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันของคนและชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นกระบวนการเรียนรู้ในลักษณะที่ไม่เป็นทางการ แต่จะถ่ายทอดความรู้ในลักษณะการเรียนรู้โดยการศึกษาค้นคว้าร่วมกัน และจากการนำมาปรับประยุกต์ให้เหมาะสมกับสภาพของแต่ละท้องถิ่น เนื่องจากการจัดการวิถีชีวิตให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข กิจกรรมของภูมิปัญญาแต่ละสาขา จึงมีความเอื้อต่อกันในการดำรงชีวิตในสังคมหรือการเรียนรู้ในลักษณะที่เป็นทางการ เช่น การติดต่อผ่านองค์กรทั้งในและนอกชุมชน หรืออาจเป็นลักษณะภายในประเทศหรือต่างทวีปกันก็ได้

โดยเฉพาะการเชื่อมโยงความคิดอย่างไร้พรมแดน เช่น ในยุคปัจจุบันที่เรียกว่า “ยุคโลกาภิวัตน์” ซึ่งองค์ความรู้เหล่านี้จะมีผลต่อการดำรงชีวิต การเปลี่ยนแปลงสังคมและคุณภาพชีวิตของคนได้

1.2 การเกิดภูมิปัญญา ภูมิปัญญามีกระบวนการที่เกิดจากการสืบทอดถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมในชุมชนท้องถิ่นต่างๆ แล้วพัฒนาเลือกสรรปรับปรุงองค์ความรู้เหล่านั้นจนเกิดทักษะและความชำนาญที่สามารถแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย แล้วเกิดภูมิปัญญา (องค์ความรู้ใหม่) ที่เหมาะสมและสืบทอดพัฒนาต่อไปอย่างไม่สิ้นสุด ซึ่งหม ทองชัย (2542) ได้ศึกษารวบรวมการเกิดภูมิปัญญา ดังแสดงโดยแผนภาพที่ 1.2 ดังนี้

ภาพที่ 1.2 แสดงกระบวนการเกิดและการสืบทอดภูมิปัญญา

ที่มา : เหม ทองชัย, 2542

- 1) ปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการของภูมิปัญญา มีดังนี้
 - ความรู้เดิมในเรื่องนั้น ๆ ผสมผสานกับความรู้ใหม่ที่ได้รับ
 - การสั่งสม การสืบทอดของความรู้ในเรื่องนั้น
 - ประสบการณ์เดิมที่สามารถเทียบเคียงกับเหตุการณ์หรือประสบการณ์ใหม่ได้
 - สถานการณ์ที่ไม่มั่นคง หรือมีปัญหาที่ยังหาทางออกไม่ได้
 - รากฐานทางพระพุทธศาสนา วัฒนธรรมและความเชื่อ

2) ลักษณะของภูมิปัญญาไทย มีดังนี้

- ภูมิปัญญาไทย เป็นเรื่องของการใช้ความรู้ (knowledge) ทักษะ (skill) ความเชื่อ (belief) และพฤติกรรม (behavior)
- ภูมิปัญญาไทยแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติแวดล้อม และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ
- ภูมิปัญญาไทยเป็นองค์รวมหรือกิจกรรมทุกอย่างในวิถีชีวิต
- ภูมิปัญญาไทยเป็นเรื่องของการแก้ปัญหา การจัดการ การปรับตัว การเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดของบุคคล ชุมชนและสังคม
- ภูมิปัญญาไทยเป็นแกนหลัก หรือกระบวนการทัศน์ในการมองชีวิตเป็นพื้นความรู้ในเรื่องต่าง ๆ
- ภูมิปัญญาไทยมีลักษณะเฉพาะหรือมีเอกลักษณ์ในตัวเอง
- ภูมิปัญญาไทยมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อการปรับสมดุลในพัฒนาการทางสังคม

ความสัมพันธ์ของภูมิปัญญา จากความหมายและขอบข่าย ตลอดจนทั้งลักษณะของภูมิปัญญาตามที่ได้ศึกษามาแล้วข้างต้น ภูมิปัญญาสามารถสะท้อนออกมาใน 2 ลักษณะที่สัมพันธ์ใกล้ชิดกัน (เหม ทองชัย, 2542) คือ

- 1) ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับระหว่างคนกับโลกสิ่งแวดล้อม สัตว์ พืชธรรมชาติ
- 2) ความสัมพันธ์ของคนกับคนอื่น ๆ ที่ร่วมกันในสังคมหรือในชุมชน

2. การเลี้ยงไก่พื้นเมือง

2.1 พันธุ์ไก่พื้นเมือง จากการศึกษาโดยใช้การเปรียบเทียบทางสัณฐานวิทยาและพฤติกรรมตลอดจนการศึกษาทางชีวเคมีและพันธุศาสตร์ เชื่อว่าไก่ป่าสีแดง (Red Jungle Fowl) เป็นบรรพบุรุษหลักของไก่พันธุ์ต่างๆ ในปัจจุบัน (domestic chicken) และจากหลักฐานทางโบราณคดีเชื่อว่า มนุษย์ได้นำไก่มาเป็นสัตว์เลี้ยงครั้งแรกในทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เมื่อประมาณ 6,000 ปีก่อนที่นั่นนักสัตววิทยาได้จัดจำแนกไก่ที่มีการเลี้ยงกันอยู่ทั่วไปในปัจจุบันมีดังนี้ (สุชีพ สุขสุแพทย์, 2547)

Kingdom Animalia

Subkingdom Metazoa

Phylum Chordata

Subphylum Vertebrata

Class Aves

Order Galliformes

Family Phasianidae

Genus Gallus

Species Gallus domesticus

ไก่พื้นเมืองมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Gallus domesticus เป็นสัตว์ที่อยู่คู่สังคมไทยมาเป็นเวลาช้านาน และมีการเลี้ยงกันอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศ ซึ่งสายพันธุ์ของไก่พื้นเมืองของไทยที่เลี้ยงกันอยู่ในประเทศไทยมีหลายสายพันธุ์ แต่ที่มีมากและถือเป็นไก่พื้นเมืองที่มีความสำคัญด้านเศรษฐกิจคือ ไก่

2.2 สายพันธุ์ไก่พื้นเมือง ไก่พื้นเมืองมีหลายสายพันธุ์ ซึ่งสามารถจำแนกได้ 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ สายพันธุ์ที่ไม่ใช่ไก่ชน และสายพันธุ์ที่เป็นไก่ชน (สุพจน์ รอดดำเนิน, 2542)

1) สายพันธุ์ที่ไม่ใช่ไก่ชน เป็นไก่พื้นเมืองที่มีมานาน ได้แก่

- ไก่กู
- ไก่ตะเภา
- ไก่แจ้
- ไก่ดำ
- ไก่กลายพันธุ์
- ไก่พันธุ์ลูกผสม

2) สายพันธุ์ไก่ชน เป็นไก่พื้นเมืองที่ได้ผ่านการคัดเลือกและผสมพันธุ์อย่างเข้มงวดมาหลายชั่วอายุ ส่วนสีขนมีมากมายหลายสี ซึ่งไก่พื้นเมืองที่มาจากสายพันธุ์ไก่ชน ได้แก่

- พันธุ์หางขาว
- พันธุ์ประตูหางดำ

- พันธุ์เขี้ยวหางดำและเขี้ยวกา

2.3 การเลี้ยงไก่พื้นเมืองของเกษตรกร ต้นตระกูลไก่พื้นเมืองไทยหรือไก่บ้าน มาจากไก่ป่าแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มี 4 ชนิด ได้แก่ ไก่ป่าสีแดง ไก่ป่าสีลอน ไก่ป่าสีเทา (ไก่ป่าอินเดีย) ไก่ป่าขาว ไก่พื้นเมืองที่นิยมเลี้ยง ได้แก่ ไก่กู่ เป็นไก่พันธุ์หนัก ลำตัวใหญ่เนื้อมาก น้ำหนักมาก ตัวเมียมีขนสีดำ ตัวผู้มีลักษณะเป็นไก่ชน แข็งแรง หน้าอกใหญ่ หงอนมีหลายชนิด เช่น หงอนจักร ขนลาย ขนเขียว นอกจากนี้ยังมีการเลี้ยงไก่ชนิดอื่นอีก เช่น ไก่ตะเภา ไก่ดำ ไก่ลาย ฯลฯ (อภิชัย รัตนะวราหะ และสุทัศน์ ศิริ, 2527) และการเลี้ยงไก่พื้นเมืองโดยทั่วไปจะเลี้ยงแบบปล่อยตามธรรมชาติ ไม่มีคอกเล่าแน่นอน ไก่จะอาศัยอยู่ตามโคนต้นไม้ ใต้ถุน ซึ่งสอดคล้องกับ สุพจน์ รอดดำเนิน (2542) ได้รายงานว่า สายพันธุ์ที่มา รูปแบบการเลี้ยงและพัฒนาไก่พื้นเมืองของเกษตรกรแต่เดิมนั้นไก่พื้นเมืองมีถิ่นกำเนิดมาจากไก่ป่าภูมิภาคเอเชีย โดยเฉพาะแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งได้มีการนำไก่พื้นเมืองมาเลี้ยงเพื่อเป็นอาหารบริโภคเป็นเวลาประมาณ 3,000 ปีมาแล้ว โดยทั้งมนุษย์และไก่ต่างอยู่อาศัยในลักษณะพึ่งพาอาศัยกันและกัน การวิวัฒนาการของไก่จะเป็นไปตามวิถีชีวิตของมนุษย์ ซึ่งจะขึ้นอยู่กับธรรมชาติ บางปีเกิดภัยธรรมชาติไก่ก็จะตายมากหรือเกิดโรคระบาดรุนแรงไก่ก็จะตายมาก แต่ก็จะมีไก่บางตัวที่แข็งแรงเหลือรอด แล้วก็ขยายพันธุ์เพิ่มจำนวนขึ้นมาใหม่ ซึ่งเป็นการคัดเลือกพันธุ์โดยธรรมชาติจนเป็นไก่พื้นเมืองของไทยในปัจจุบันนี้ ดังนั้นไก่พื้นเมืองจึงจัดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของมนุษยชาติโดยแท้ เป็นเทคโนโลยีชีวภาพที่หลากหลายเหมาะสมกับเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชนบท

การอยู่ร่วมกันของไก่และคนจะเป็นไปในลักษณะพึ่งพาอาศัยกัน โดยส่วนใหญ่คนจะอาศัยไก่อีกมากกว่าไก่อาศัยคน เพราะไก่สามารถหาอาหารกินเองตามธรรมชาติ และคนเมื่อไม่มีอาหารหรือไม่มีเงินใช้จ่ายก็อาศัยไก่อเป็นอาหารหรือจำหน่าย ดังนั้นไก่จึงมีวิวัฒนาการการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงพันธุ์มาโดยอาศัยพื้นฐานของธรรมชาติเป็นสำคัญ จึงทำให้ไก่มีความหลากหลายสายพันธุ์ แต่ละพันธุ์มีจุดเด่นเป็นคุณสมบัติเฉพาะตัว เช่น ความต้านทานโรค สามารถเติบโตและขยายพันธุ์ได้ภายใต้สภาพแวดล้อมการเลี้ยงดูของเกษตรกรในชนบท โดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อยจึงเหมาะสมที่สุดที่ควรอนุรักษ์และพัฒนาใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

2.4 ประวัติการพัฒนากลไกพื้นเมืองในประเทศไทย การพัฒนากลไกพื้นเมืองจากเดิมเป็นการเลี้ยงไก่ตามบ้านเล็กๆ น้อยๆ ไว้กินเนื้อกินไข่ หากมีเหลือก็จำหน่ายเป็นรายได้หรือแลกเปลี่ยนกับเพื่อนบ้าน การเลี้ยงจะเป็นการเลี้ยงแบบปล่อยตามธรรมชาติ โดยไก่อาศัยอยู่ตามใต้ถุน ต้นไม้ สายพันธุ์ที่เลี้ยงได้แก่ ไก่ตะเภา ไก่กู่ ไก่แจ้ เป็นต้น ต่อมาในปี พ.ศ. 2467 หม่อมเจ้าสิทธิพร กฤษฏาภรณ์ ซึ่งเป็นผู้สร้างฟาร์มบางเบ็ดที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และเป็นพระองค์แรกที่ส่งไก่พันธุ์เล็กฮอร์นเข้ามาเลี้ยงแบบเป็นการค้าในประเทศไทยเป็นครั้งแรก ต่อมาหลวงสุวรรณวาจกกสิกิจได้จบการศึกษาจากประเทศฟิลิปปินส์มาเป็นอาจารย์สอนที่โรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรม ตำบลพระประโทน จังหวัด

ประจวบคีรีขันธ์ และที่นี้หลวงสุวรรณวาจกกสิกรรมเริ่มงานการเลี้ยงไก่ ด้วยการสนับสนุนของหม่อมเจ้าสิทธิพร กฤดากร แต่ในสมัยนั้นยังไม่มีวัคซีนป้องกันโรคและยารักษาโรคของไก่ ทำให้การเลี้ยงไม่สามารถทำเป็นอาชีพอย่างจริงจังได้

ในปี พ.ศ. 2484 ได้มีการทดลองเลี้ยงไก่พันธุ์ต่างๆที่แผนกสัตว์เล็ก บางเขน (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ปัจจุบัน) ซึ่งดำเนินการโดยหลวงสุวรรณวาจกกสิกิจกับเจ้าหน้าที่สัตวแพทย์ ข้าราชการกรมปศุสัตว์และของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งพอมิไก่เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากจึงมีการจัดประกวดไก่ไขตกขึ้นเป็นครั้งแรก แต่พอเกิดสงครามมหาเอเซียบูรพาขึ้นทำให้งานชะงักลง เมื่อถึงปี พ.ศ. 2489 หลวงสุวรรณวาจกกสิกิจได้รับแต่งตั้งให้เป็นอธิการบดี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จึงได้เริ่มงานการเลี้ยงไก่อีกครั้ง และได้มีการส่งไก่จากสหรัฐอเมริกาเข้ามา ปี พ.ศ. 2492 ได้ส่งไก่ออสเตรเลียจากออสเตรเลีย เข้ามาทดลองเลี้ยงและได้รับทุนสนับสนุนจากรัฐบาล ในสมัยนั้นโดย จอมพล ป.พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีรวมทั้งจอมพลผิน ชุณหะวัณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและประธานกรรมการส่งเสริมปศุสัตว์แห่งชาติ ทำให้การเลี้ยงไก่เพื่อเป็นอาชีพได้แพร่หลายเพิ่มขึ้น ในช่วงปี พ.ศ. 2494-2495 ได้มีการทดลองเลี้ยงไก่ลูกผสมเพื่อให้ไข่ดีและเหมาะสมสำหรับสภาพแวดล้อมของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2500 การเลี้ยงไก่เนื้อมีการพัฒนาและขยายตัวมากขึ้นจนในปัจจุบันได้มีการนำวิทยาการความรู้ และเทคโนโลยีแบบประเทศตะวันตกมาใช้ในการเลี้ยงมากขึ้น

2.5 ประโยชน์การเลี้ยงไก่พื้นเมือง มีดังนี้

- 1) เกษตรกรมีเนื้อไก่และไข่ไก่กินเป็นอาหารเพิ่มโปรตีน ซึ่งทั้งเนื้อไก่และไข่ไก่เป็นอาหารที่มีคุณค่ามีประโยชน์ช่วยเสริมสร้างร่างกายให้แข็งแรง ทำให้เด็กเติบโตเร็วและช่วยบำรุงสมองให้มีสติปัญญาดีและเฉลียวฉลาด
- 2) เพิ่มพูนรายได้ของเกษตรกร โดยแทนที่จะต้องเสียเงินไปซื้อเนื้อไก่และไข่ไก่มากินก็สามารถเอาเงินนั้นเก็บไว้ซื้อสิ่งอื่นๆ ที่จำเป็น และหากเลี้ยงไว้จนเหลือกินแล้วก็สามารถนำไปขายเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวด้วย
- 3) ไก่พื้นเมืองปล่อยเลี้ยงได้ไม่เสียเวลาในการเลี้ยงดูมาก และกินอาหารที่มีอยู่ตามธรรมชาติได้ไม่เหมือนไก่พันธุ์ ซึ่งทั้งไก่เนื้อและไข่ไก่จะต้องเลี้ยงในเรือนโรงอย่างดีและมีอาหารผสมให้กินเต็มทีจึงจะได้ผลและต้องลงทุนมาก
- 4) ไก่พื้นเมืองสามารถฟักไข่และเลี้ยงลูกเองได้ ในปีหนึ่งแม่ไก่จะไข่อย่างน้อย 3-4 รุ่ง ๆ หนึ่งจะฟักออกประมาณ 8-10 ตัว ตลอดทั้งปีแม่ไก่จะให้ลูกประมาณ 30-40 ตัว ถ้าเลี้ยงไว้ 3-4 แม่เกษตรกรจะมีไก่กินตลอดปี
- 5) รสชาติของไก่พื้นเมืองมีรสอร่อย เนื้อแน่น มีมันน้อย

6) สามารถเลี้ยงเป็นอาชีพได้ ขายได้ราคาดีทั้งตัวผู้และตัวเมีย ถ้าเกษตรกรสามารถขายไก่อ่อนได้เดือนละ 5 ตัว ในปีหนึ่งจะมีรายได้ถึง 2,400-3,000 บาท

2.6 คุณสมบัติที่ดีของไก่พื้นเมือง คุณสมบัติที่ดีของไก่พื้นเมืองนั้น สุพจน์ รอดดำเนิน (2542) ได้ศึกษารวบรวมไว้ดังนี้

- 1) เลี้ยงแบบปล่อยธรรมชาติได้ ทำให้ไม่เสียเวลาในการเลี้ยงดู และลงทุนต่ำ
- 2) ฟักไข่และเลี้ยงลูกเองได้ตามธรรมชาติ
- 3) เลี้ยงเป็นอาชีพหลักและรองได้ และสามารถจำหน่ายได้ราคาดีทั้งเพศผู้และเมีย
- 4) มีรสชาติอร่อย เนื้อแน่น เป็นที่ต้องการของตลาด

2.7 รูปแบบของการเลี้ยงไก่พื้นเมือง การเลี้ยงไก่พื้นเมืองมีหลายรูปแบบ พอจะสรุปได้ดังนี้

- 1) การเลี้ยงแบบปล่อย นิยมเลี้ยงทั่วไปในชนบท โดยผู้เลี้ยงจะสร้างเล้าขนาดเล็กไว้ให้ไก่หลับนอนเฉพาะตอนกลางคืน ตอนเช้าจะปล่อยให้ไก่ออกหากินอาหารเองตามบริเวณบ้าน คอกสัตว์ และอื่นๆ อย่างอิสระ บางครั้งผู้เลี้ยงมักจะให้ข้าวเปลือก เมล็ดธัญพืชต่างๆ บ้างในช่วงเย็น
- 2) การเลี้ยงแบบกึ่งขังกึ่งปล่อย การเลี้ยงแบบนี้จะมีการสร้างเล้าให้กว้างและมีลานกับโรงเรือนติดต่อกันมีรั้วล้อมไม่ให้ไก่ออกไปหากินไกลๆ บางครั้งผู้เลี้ยงจะปล่อยให้ไก่ออกไปหากินเองตามบริเวณบ้าน คอกสัตว์บ้างเพื่อไม่ให้ไก่เครียดมากเกินไป
- 3) การเลี้ยงแบบขังเล้า ในการเลี้ยงขังเล้าแบบนี้ ผู้เลี้ยงจะสร้างเล้าที่สามารถบังแดด ลม และฝนได้ มีฟาด้านข้าง พื้นคอกปูด้วยวัสดุรองพื้น เช่น แกลบ ขี้เลื่อย ฟางข้าว ภายในคอกมีรางน้ำ รางอาหาร และรังไข่ ซึ่งการเลี้ยงแบบนี้จะขังไก่ไว้ตลอดทั้งวัน
- 4) การเลี้ยงแบบขังกรง นิยมใช้เลี้ยงไก่พื้นเมืองที่มีมูลค่า เช่น ไก่แจ้ ไก่ตอน เป็นต้น วิธีการเลี้ยงแบบนี้จะทำกรงไว้สำหรับขังไก่ ซึ่งขนาดของกรงขึ้นอยู่กับขนาดและจำนวนไก่ มีการให้น้ำ อาหารตลอดเวลา

2.8 การอนุรักษ์และพัฒนาไก่พื้นเมือง ในอดีตเกษตรกรไทยนิยมเลี้ยงไก่พันธุ์ทางต่างประเทศ เช่น ไก่เนื้อ ไก่ไข่ เพราะเหตุผลด้านเศรษฐศาสตร์เป็นหลัก คือ ไก่เนื้อมีขนสีขาว ไก่ไข่เป็นลูกผสมที่รู้จักในชื่อว่าไก่ไฮบริด ซึ่งจะให้ผลผลิตสูง เช่น ไก่เนื้อจะเติบโตรวดเร็วสามารถขนส่งตลาดได้ภายในระยะเวลา 42-47 วัน น้ำหนัก 1.8 กก.ขึ้นไป ในขณะที่ไก่พื้นเมืองพันธุ์แท้ จะต้องใช้เวลาไม่ต่ำกว่า 4 เดือน จึงทำให้เกษตรกรนิยมเลี้ยงไก่พันธุ์ทางต่างประเทศ และละเลยความเอาใจใส่ไก่พื้นเมือง ซึ่งเป็นมรดกตกทอดของไทย ไก่พันธุ์ทางมีจุดบกพร่องในด้านรสชาติ เนื่องจากเติบโตเร็วและมีไขมันมาก ถ้าจะให้ผู้บริโภคเลือกกระหว่างไก่อ่อนกับไก่เนื้อสีขาวแล้ว ผู้บริโภคจะเลือกไก่พื้นเมืองมากกว่า ทั้งนี้เพราะว่าไก่พื้นเมืองมีรสชาติดีและหอม เนื้อแน่น โดยเฉพาะเมื่ออายุกำลังเป็นหนุ่มเป็นสาวอายุประมาณ

5 เดือน จะมีรสชาติดีและอร่อยที่สุดและราคาสูงกว่าไก่เนื้อประมาณ 2 เท่า ดังนั้น ไก่พื้นเมืองจึงเป็นไก่สำหรับผู้มีฐานะกินและใช้ประโยชน์ในงานเทศกาลสำคัญๆ เช่น ตรุษจีน ไก่บ้านจะมีราคาแพงที่สุดและอาจสูงถึงกิโลกรัมละ 70-80 บาท หรือ 3-4 เท่าของไก่เนื้อ ทั้งนี้เพราะไก่พื้นเมืองมีพันธุกรรมที่ดีในเรื่องรสชาติและความอร่อยเป็นคุณสมบัติเฉพาะ

การอนุรักษ์แหล่งพันธุกรรมสัตว์ โดยทั่วไปมี 2 แบบ คือ การอนุรักษ์ในถิ่นกำเนิดเดิมและนอกถิ่นกำเนิดเดิม คือ อยู่กับเกษตรกรโดยตรงจะเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันมากที่สุด ทั้งนี้เพราะว่าจุดประสงค์ของการอนุรักษ์มุ่งเน้นเพื่อเพิ่มรายได้เกษตรกรรายย่อยในชนบท และการอนุรักษ์โดยวิธีนี้จะสามารถรักษาและดำรงไว้ซึ่งความหลากหลายในด้านแหล่งพันธุกรรมหรือสายพันธุ์ ลดความเสี่ยงต่อการสูญหาย เนื่องจากปัจจุบันเกษตรกรที่อยู่ในชนบทเลี้ยงไก่พื้นเมืองอยู่ประมาณ 4.1 ล้านครอบครัวๆ ละประมาณ 10-25 ตัว หรือ ทั้งประเทศมีไก่พื้นเมือง 40-100 ล้านตัว ไม่รวมครอบครัวชาวบ้านที่มีอาชีพนอกรการเกษตรและเอกชนอีกประมาณ 100 ล้านตัว จะเห็นว่าไก่ในแต่ละครอบครัวจะมีคุณสมบัติทางพันธุกรรมที่แตกต่างกันอย่างหลากหลาย เช่น อัตราการเจริญเติบโต ขนาดของลำตัวสีขน ความยาวของแข้ง หรืออวัยวะต่างๆ จะผันแปรไปตามสภาพแวดล้อมโดยไก่จะปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม แต่เนื่องจากการศึกษาและวิจัยพบว่า การแสดงออกทางพันธุกรรมของไก่พื้นเมืองจะเห็นได้ชัดเจน เมื่อไอนั้นอยู่ในสภาพธรรมชาติที่อาหารการกินไม่อุดมสมบูรณ์ เช่น ในช่วงที่อาหารขาดแคลน หรือคุณภาพอาหารไม่สมดุลจะเห็นว่าอัตราการเจริญเติบโตและการขยายพันธุ์จะแปรปรวน เห็นได้ชัดจากที่ไม่สามารถขยายพันธุ์ไปจนถึงขยายพันธุ์ได้จำนวนมากใต้สภาพแวดล้อมอันเดียวกัน ซึ่งเป็นการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม และวิวัฒนาการไปตามการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติและเศรษฐกิจของสังคม จึงนับได้ว่าการอนุรักษ์ในถิ่นกำเนิดเดิมจึงเป็นวิธีที่ถูกต้องที่สุด ซึ่งวิธีการนี้ได้รับการสนับสนุนยอมรับกันทุกประเทศทั่วโลก (www.dld.go.th/pvlo_cnt/mon/mon1.doc เข้าถึงเมื่อ 9 กรกฎาคม 2556)

2.9 ปัญหาที่เกิดจากการเลี้ยงไก่พื้นเมือง ปัญหาที่เกิดจากการเลี้ยงไก่พื้นเมือง สรุปได้ดังนี้

- 1) ปัญหาด้านผลผลิตต่ำ มีสาเหตุมาจาก
 - (1) ไม่มีการคัดเลือกพันธุ์พ่อแม่ ปล่อยให้ผสมเองตามธรรมชาติ สามารถถ่ายทอดพันธุกรรมที่ไม่ดีต่อเนื้อ
 - (2) การผสมแบบเลือดชิด คือ ผสมระหว่างพ่อแม่กับลูก หรือพี่กับน้อง เป็นต้น มีผลให้สมรรถภาพการผลิตและการสืบพันธุ์ของไกรุ่นถัดมาต่ำลง
 - (3) ใช้พ่อแม่คู่มຼູงนานเกินไป ก่อให้เกิดอัตราการผสมแบบเลือดชิดเร็วยิ่งขึ้น และคุณภาพของน้ำเชื้อพ่อแม่ลดลง จำนวนลูกไก่ที่เกิดจึงมีน้อย
 - (4) ใช้แม่ไก่ทำพันธุ์ตั้งแต่อายุน้อย และปล่อยให้ขยายพันธุ์นานเกินไป
 - (5) อัตราการไข่และการฟักออกเป็นตัวในช่วงหน้าร้อนต่ำมาก ผู้เลี้ยงมิได้ให้ความสนใจและจัดการดูแลเพิ่มเติม

(6) ไม่มีการให้อาหารเสริม โดยเฉพาะช่วงแม่ไก่ก่อนออกไข่ และลูกไก่ระยะแรก จึงเกิดความสูญเสียกับลูกไก่จำนวนมาก

(7) แม่ไก่เลี้ยงลูกนานเกินไป ทำให้ได้จำนวนรุ่นของลูกไก่ต่อปีน้อย

2) ปัญหาด้านอัตราการตาย มีสาเหตุมาจาก

(1) ไก่เจริญเติบโตดี แต่ยังมีการตายเกิดขึ้น อาจเนื่องจาก

- ไม่มีการทำวัคซีน
- ทำวัคซีนไม่ต่อเนื่อง
- ชนิดของวัคซีนไม่เหมาะสมกับอายุไก่
- ทำวัคซีนไม่ถูกเวลา ตัวไก่ไม่พร้อมต่อการสร้างภูมิคุ้มกัน เช่น ในช่วงไก่อ่อนแอ หรือ

ขาดอาหาร เป็นต้น

- เก็บรักษาวัคซีนไม่ดี ทำให้เสื่อมคุณภาพ หรือวัคซีนหมดอายุ
- ไม่มีการให้ยาหรือสุขาภิบาลไก่เริ่มป่วย

(2) ไก่มีการเจริญเติบโตไม่ดี แคระแกร็น และตายในที่สุด อาจมีสาเหตุจาก

- อาหารตามธรรมชาติขาดแคลน และไม่มีการให้อาหารเสริม
- มีปัจจัยอื่นรบกวน ทั้งภายในและภายนอก
- ผลจากการผสมพันธุ์แบบเลือดชิดที่ต่อเนื่องกันเป็นเวลานาน

(http://mis.hrdi.or.th/inforcenter/xml_km/shdet.aspx?mnuid=678 เข้าถึงเมื่อ 9 กรกฎาคม 2556)

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ธเนศร์ บุญตาแสง (2544) ได้ทำการศึกษาไก่ชนกับวิถีชีวิตไทย : ศึกษากรณี อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า การเลี้ยงไก่ชนของชาวบ้านนั้นได้ใช้ภูมิปัญญามากมายในทุกขั้นตอนของการเลี้ยงไก่ชน นับตั้งแต่ การคัดเลือกพ่อ-แม่พันธุ์ การเพาะพันธุ์ การคัดเลือกไก่ที่จะนำมาเลี้ยงชน การบำรุงเลี้ยงหรือที่เรียกว่า “การปรนไก่” เพื่อออกชน การเปรียบไก่ การเป็นมือน้ำ และการรักษาอาการบาดเจ็บภายหลังการชน เมื่อไก่ป่วยเป็นโรคก็จะใช้วิธีรักษาแบบชาวบ้าน ความรู้ความฉลาดเหล่านี้เกิดจากการปฏิบัติจริงผ่านกระบวนการพิสูจน์ซ้ำมาหลายชั่วอายุคนจนกลายมาเป็นภูมิปัญญาอันทรงคุณค่า

การเลี้ยงไก่ชนนั้นสามารถตอบสนองความต้องการทางด้านพื้นฐานของชาวบ้านได้หลายอย่าง ทั้งการนำไปบริโภคภายในครัวเรือน เพื่อเป็นสินค้าเพื่อสันตนาการ ทั้งในแง่การประกวดและการชนไก่ ตลอดจนการเลี้ยงไก่ชนเป็นธุรกิจ ไก่ชนจะช่วยให้เศรษฐกิจของชาวบ้านเป็นเศรษฐกิจแบบพอเพียง ลดรายจ่ายและเสริมรายได้เป็นการสร้างอาชีพในชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่การพึ่งพาตนเองของชุมชน

พรรณระพี อำนวยสิทธิ์ และคมสัน อำนวยสิทธิ์ (มปป.) ได้ทำการศึกษา ภูมิปัญญาไทยกับความหลากหลายของพันธุ์ไก่พื้นเมืองไทยในภาคเหนือตอนล่าง พบว่า การแยกชนิดไก่ตามภูมิปัญญาท้องถิ่นมี

ความหลากหลายถึง 14 กลุ่มคือ ไก่ซี ไก่แซมดำ ไก่ดอกหมาก ไก่เทา ไก่ดำ ไก่แดง ไก่เขียว ไก่ประดู่ ไก่เหลือง ไก่จุก ไก่แจ้ ไก่ต่อ ไก่หยอง ไก่ไม่มีกระดูกน้ำมัน และไก่พันธุ์ต่างประเทศ คือสีสา และไข่งอน โดยพบประชากรของไก่กลุ่มสีเหลืองและไก่กลุ่มประดู่มากกว่ากลุ่มอื่นคือร้อยละ 28.78 และ 25.34 เปอร์เซ็นต์ตามลำดับ ในการสำรวจนี้พบไก่พื้นเมืองเฉพาะถิ่นเขตอำเภอ นครไทยและชาติตระการ จังหวัด พิษณุโลก มีลักษณะแตกต่างจากไก่พื้นเมืองอื่น คือไก่จุก ไก่หยอง ไก่ต่อ และไก่ไม่มีกระดูกน้ำมัน ซึ่งไก่จุก ที่พบมีขนเป็นกระจุกที่ส่วนหัวคล้ายไก่ crested fowl ส่วนไก่หยองพบว่าขนตามลำตัวพลิกกลับออก นอกลำตัว สำหรับไก่ต่อมีลักษณะคล้ายไก่ป่า และไก่ไม่มีกระดูกน้ำมันเป็นไก่ที่ไม่มีขนหางและไม่มีกระดูก น้ำมันที่กั้นทั้งเพศผู้และเพศเมียคล้ายไก่พันธุ์ araucana ที่พบแถบอเมริกาใต้ หรือประเทศชิลี การสำรวจ นี้พบความหลากหลายของหงอน 16 ชนิดที่เรียกชื่อตามภูมิปัญญาไทย ที่ใช้ลักษณะของก้านหิน ดอกไม้ หรือส่วนของสัตว์อื่น ๆ คือหงอนจัก หรือหงอนแจ้ หงอนดอกชบา หงอนตุ้ม หงอนหิน หงอนดอกหงอนไก่ หงอนบายศรี หงอนเบ้ หงอนวงเดือน หงอนนกตะกรุม หงอนอุ หงอนมงกุฎ หงอนซี่โบ หงอนกุหลาบ หงอนจุก และหงอนเงือก ในปี พ.ศ. 2552 องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ หรือ FAO (Food and Agriculture Organization of the United Nations) พร้อมนักวิจัยจาก 3 มหาวิทยาลัยในประเทศไทยคือ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ล้านนา พิษณุโลก ทำการสำรวจผลกระทบจากการระบาดของโรคไข้หวัดนกในประเทศไทยต่อพันธุกรรม ของไก่พื้นเมืองไทยและสภาพเศรษฐกิจ จากการสุ่มสำรวจไก่พื้นเมืองไทย ในจังหวัดที่มีการระบาดของโรค ไข้หวัดนกคือนครปฐม สุพรรณบุรี พิษณุโลก และนครพนม จาก 482 ครัวเรือน ผลการสำรวจ ในภาคเหนือ พบว่าประชากรของไก่กลุ่มสีเหลืองและไก่กลุ่มประดู่มีมากกว่าไก่กลุ่มอื่นเหมือนที่สำรวจในปี พ.ศ. 2542 คือมีประชากรร้อยละ 27.2 และ 32.4 ตามลำดับ โดยพบว่าการระบาดของโรคไข้หวัดนกมีผลกระทบต่อ อัตราส่วนของประชากรไก่ที่เปลี่ยนไปคือพบไก่กลุ่มประดู่มากกว่าไก่กลุ่มสีเหลือง และไก่ที่มีหลากหลายสี มีมากขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่าพฤติกรรมเลี้ยงไก่พื้นเมืองของแต่ละภาคจะแตกต่างกันคือ ภาคเหนือ จะเลี้ยงไว้เป็นไก่ชน ส่วนภาคกลางจะเลี้ยงเพื่อจำหน่าย ส่วนภาคตะวันออกจะเลี้ยงเพื่อทำไก่ย่าง (กิน) เท่ากับร้อยละ 58.3 , 68.0 และ 44.6 ตามลำดับ

4. กรอบแนวคิดในการวิจัย

